ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№7(1)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 278 sahifa,
1-iyul, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
• Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)
Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
• Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarning milliy qadriyatlarga oid tasavvurlarini shakllantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari 10
Davlatnazarova Ziyodabonu Muxtor qizi

Talabalarning xulqidagi deviatsiya darajasining yuqorilab ketishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar 16
Ergashev Jo'rabek Xalilovich

Zo'ravonlikka uchragan bolalarni va ularning oilalarini zo'ravonlikdan himoya qilishning normativ-huquqiy va ijtimoiy-psixologik asoslari 19
Ergasheva Gullolaxon Nosirjon qizi

Tinglab tushunish kompetensiyasining psixolingvistik va pedagogik asoslari 24
Jonbo'tayeva Maxarramxon

O'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyasining kasbiy kompetentlik tizimidagi o'rni 27
Kutliyeva Feruzaxon Yusupovna

Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning ijtimoiylashuvini ta'minlashga xizmat qiluvchi zamonaviy kompleksni rivojlantirish 31
Yunusov Mirsaid Xudayarovich, Istamova Sevdo Ashirqul qizi

Elektr tizimlari dinamik barqarorligini STEAM va Spiral (Regressus, Progressus) metodlari asosida o'qitish 35
Safarov Xoliyor Sayyid Safar o'g'li

O'quvchilarda badiiy-estetik did va dizaynerlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi 39
Norbutayeva Dilafruz Abdurasulovna

Talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari va uning ta'lim sifatiga ta'siri 43
Rahimova Nazokatxon Kasimdjonovna

Model for Improving Students' Professional Competencies Based on Motivational Learning Approach 49
Alibekova Mahzuna

Bo'lajak tarix o'qituvchilarining tarixiy tafakkurini shakllantirishning tuzilmasi va pedagogik komponentlari 54
Djumaniyazov Farxod Ulugbekovich

Yengil atletika bilan shug'ullanuvchi 14-16 yoshli sportchi qizlarda mashg'ulotlar davomiyligi 59
Oralova Bibixol Husniddin qizi, G'ulomova Maftuna Sayfulla qizi

Boshlang'ich ta'limda ingliz tilini o'yinlar orqali o'rgatish 64
Ruzmetova D. A.

Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchisining axloqiy faoliyatini shakllantirishda pedagogik vositalarning imkoniyatlari 68
Saydanova Dilafruz Sadirdinovna

Xorijiy tajribalar va zamonaviy yondashuvlar asosida tyutorlar kasbiy salohiyatini rivojlantirishda malaka oshirish tizimini takomillashtirish 75
Ubaydullayev Zuxriddin Botirovich

Effective Classroom Activities for Developing Speaking Skills Among EFL Learners 79
Akhmatova Munisa Orif qizi

Xalqaro va milliy baholash dasturlarini hisobga olgan holda boshlang'ich ta'lim mazmunini yangi ta'lim trendlari bilan boyitish 86
Gulmira Abdullayeva, Egamberganova Yorqinoy Olloberganqizi

Ijtimoiy tarmoqlarning shaxs identifikatsiyasiga ta'sirining ijtimoiy-psixologik omillari 90
Tojiboyeva Nodiraxon Tursunaliyevna

Analysis of the Methodology for Developing Students' Creative Thinking Competence Using Artificial Intelligence Tools Based on STEAM Educational Technologies 94
Tursunalieva Nazokat Tokhir qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Oliy ta’lim muassasalarida e-Portfolio ma’lumotlarini markazlashmagan tarzda boshqarishning afzalliklari va muammolari 102
Yusupova Dono Adambayevna, Jalolov Tursunbek Sadrriddinovich

Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining inklyuziv-tolerantlik haqidagi qarashlari tahlili 110
Amangeldiyeva Adolat Ravshanbek qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarni savod o‘rgatishga tayyorlashning samarali shakl, metod va didaktik vositalari 115
Go‘zal Qurbonova

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda hayot xavfsizligi ko‘nikmalarini shakllantirishning dolzarb pedagogik masalalari........ 121
Muratova Munavvar O‘rol qizi

Tarkibida toponimlar mavjud maqol va matallarning lingvomadaniy xususiyatlari va ularni o‘qitishning lingvodidaktik asoslari........ 126
Usmonova Zamira Jaxongirovna

Psixologik-pedagogik tadqiqotlarda tassavur fenomenologiyasi 130
Axmedova Shaxlo Shoxob qizi

Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi (haykaltaroshlik san’ati misolida)........ 133
Panayeva Maloxat Muminovna

Взаимосвязь склонности к сравнению внешности, интернет-зависимости и уровня притязаний у студентов-юношей 136
Багдасарова Диана Левоновна

Роль каракалпакской народной национальной музыки в формировании духовно-нравственных качеств учащихся 141
Зарымова Турсынай Бердибай кызы

A Review of the Literature on Stem Cells in Dentistry........ 145
Ruziyeva Kamola Akhtamovna

Bolalar musiqa va san’at maktablarida estrada san’atini o‘qitish masalalari (gitara cholg‘usi misolida) 150
Abdullayev O‘tkir Sadullayevich

Talabalarda innovatsion kasbiy kompetentlikni rivojlantirish texnologiyalari 154
Avezov Davronbek Soburovich

O‘zbek xalq pedagogikasi an’analarining zamonaviy ta’lim tizimidagi transformatsiyasi 158
Erkaboyeva Nigora Shermatovna

Texnika va iqtisodiyot yo‘nalishidagi oliy ta’lim muassasalari talabalarida ingliz tilini mustaqil o‘rganishning psixologik-pedagogik xususiyatlari 163
Mamatqodirova Gulnigor Rustamjonovna

Yangi dunyoviy tartibotning shakllanishi jarayonida siyosiy taraqqiyot barqarorligi va xavfsizligini ta’minlash muammolari 168
Nazarov Alisher Narimanovich

Ota-onasiz tarbiyalanayotgan o‘smir o‘g‘il bolaning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari........ 171
Qodirov Jahongir Neymat o‘g‘li

Kutubxona muhitida talabalarning mustaqil ta’lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellari........ 176
Qosimova Xolida Nabiyevna

Jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy harakatli o‘yinlar orqali jismoniy sifatlarni rivojlantirish 179
Raxmatullayeva Durdona Fazliddin qizi

Personalized Approach to the Treatment of Generalized Periodontitis in the Prediction of Cardiovascular Complications Based on Salivary Proteomic Profiling........ 182
Shodiev O. U., Nazarova N. Sh., Agababyan I. R.

O‘smirlarda irratsional ustanovkalar shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillari 187
Toshboltayeva Nodira

Роль интерактивного лингвокультурологи-ческого пространства в формировании лингвокультурной компетенции студентов национальных групп филологических направлений........ 191
Рустамова Ферузахон Махмуджановна

Talabalarning darsdan tashqari vaqtda mustaqil ravishda jismoniy tarbiya bilan shug'ullanishini shakllantirish 196
Dusanov Shuxrat Abdiraakovich

Kutubxona muhitida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellari 201
Qosimova Xolida Nabiyevna

Jismoniy tarbiya darslarida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik kompetensiyasini takomillashtirish mexanizmlari 205
Xoliqnazarov Azamat Begaliyevich

Oliy ta'lim talabalarida kreativ fikrlashni fanlararo integratsiya asosida shakllantirish 209
Allanazarova Dilobar Baxromovna

"Alpomish" dostonida obrazlar nutqidagi pedagogik qarashlar 213
Boboqulova Aziza Adizovna

Researching the Biochemistry and Physical Chemistry of Oral Fluid in Kids Who Are Acting Strangely 217
Eraliyeva Zulfiya Makhmudovna, Buzrukzoda Javohir

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini mikro matnlarni o'qitishga qaratilgan kognitiv metodlar 222
I. Matrasulova

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yozma nutq ko'nikmalarini shakllantirishda raqamli didaktik vositalardan foydalanish metodikasi 225
Komilova Dilnozaxon Abdulhayevna, Xoliqova Mubinabonu Jamoliddin qizi

Oliy ta'lim muassasalarida onomastik leksikani lingvokulturologik yondashuv asosida o'qitishning strategik-metodik asoslari 229
Mamatqulova Baxtijon Ravshanovna

Raqamli matnlarning lisoniy va pragmatik xususiyatlari 232
Mashrapova Sevara Xabibovna

Extensive Pelvic Ureteral Abnormalities and Reconstructive Operations in Patients 237
Mukhsinov Sardor

Pedagogikada metodlardan foydalanish 241
Maxmudova Nargiz Djumaniyazovna

Diqqat yetishmasligi giperaktivlik buzilishini davolash usullari 245
Otbasarova Umida Mexmonovna, Inogamova Rano Bahodirovna

Talabalardagi sanogen tafakkurning psixologik xususiyatlarini empirik tadqiq etish masalasi 249
Tulyaganova Dilnoza Ulug'bek qizi

Raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning xorijiy va milliy tajribasini qiyosiy tahlil qilish 253
Abdullayev Sherzodbek

Context, Intention, and Meaning in English Language Teaching: Developing Pragmatic Awareness in Learners of English as a Foreign Language 256
Keldiyarova Shakhrizoda, Keldiyorova Mohlaroyim

Maktabgacha yoshdagi bolalarni steam yondashuvi yordamida og'zaki muloqotga o'rgatish mashqlar tizimi 267
Yunusova Malika Miralimovna

Культурные и исторические коды франции в автобиографической прозе марселя паньоля 270
Рахманкулова Дилафруз Азимовна

Трансформация роли преподавателя в условиях цифровизации высшего образования 274
Рахматова Нигина Исломовна

BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARINING YOZMA NUTQ KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA RAQAMLI DIDAKTIK VOSITALARDAN FOYDALANISH METODIKASI

Komilova Dilnozaxon Abdulhayevna
Andijon davlat pedagogika instituti PhD, v. b. dotsenti

Xoliqova Mubinabonu Jamoliddin qizi
Andijon davlat pedagogika instituti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini yozuvga o'rgatishda raqamli vositalardan foydalanishning ta'lim jarayoniga ta'siri tahlil qilinadi. Bugungi kun taqozo etayotgan muhim jihatlardan biri ta'lim jarayonini zamon talablariga mos ravishda tashkil etish, ya'ni darslarda zamonaviy raqamli texnologiyalardan samarali foydalanishdan iborat. Shu sababli maqolada raqamli texnologiyalar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarining yozma nutq kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali usullari yoritilgan.

Kalit so'zlar: multimedia vositalari, onlayn platformalar, raqamli texnologiyalar, yozma nutq, samarali ta'lim.

Abstract: This article analyzes the impact of using digital tools on the educational process of teaching writing to primary school students. One of the key requirements of modern education is to organize the teaching process in line with contemporary demands by effectively integrating digital technologies into classroom practice. Therefore, the article presents various methods for developing the written communication skills of primary school students through the use of digital technologies.

Key words: multimedia tools, online platforms, digital technologies, written communication, effective teaching.

Аннотация: В данной статье анализируется влияние использования цифровых инструментов на образовательный процесс обучения письму учащихся начальной школы. Одним из важнейших требований современного образования является организация учебного процесса в соответствии с требованиями времени, то есть эффективное использование цифровых технологий как одного из ключевых инструментов современной образовательной среды. В статье представлены различные методы развития навыков письменной речи учащихся начальной школы с использованием цифровых технологий.

Ключевые слова: мультимедийные инструменты, онлайн-платформы, цифровые технологии, письменная речь, эффективное обучение.

KIRISH

Raqamli transformatsiya jarayonlari ta'lim tizimining barcha bosqichlarida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanishni taqozo etmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning tayanch kompetensiyalarini shakllantirishda raqamli didaktik vositalardan foydalanish ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Yozma nutq kompetensiyasi boshlang'ich ta'limning asosiy natijalaridan biri bo'lib, o'quvchilarning fikrini yozma shaklda izchil, mantiqiy va grammatik jihatdan to'g'ri ifodalash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Mazkur kompetensiyaning yetarli darajada shakllanishi keyingi ta'lim bosqichlaridagi o'quv faoliyatining muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillardan biridir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ilmiy adabiyotlarda yozma nutqni shakllantirish murakkab psixologik-pedagogik jarayon sifatida tavsiflanadi. Yozma nutq o'quvchining tafakkuri, lug'at boyligi, grammatik kompetensiyasi, mantiqiy fikrlashi hamda nutq madaniyatining integrallashgan ko'rsatkichi hisoblanadi. Psixologik nuqtayi nazardan yozma nutq og'zaki

MAKTAB TA'LIMI SCHOOL EDUCATION ШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

nutqqa nisbatan tahlil, sintez va rejalashtirishning yuqori darajasini talab qiladi [1]. Shu sababli boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida yozma nutq ko‘nikmalarini shakllantirishda ularning yosh va psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olgan holda zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. So‘nggi yillarda xorijiy tadqiqotlarda raqamli didaktik vositalarning yozma nutqni rivojlantirishdagi samaradorligi keng o‘rganilmoqda. Jumladan, multimedia texnologiyalari, interaktiv platformalar va mobil ilovalar o‘quvchilarning yozishga bo‘lgan motivatsiyasini oshirishi, yozish jarayonida tezkor teskari aloqani ta’minlashi hamda individual ta’lim trayektoriyasini shakllantirish imkonini berishi qayd etilgan. Wen va Walters (2022) tomonidan o‘tkazilgan meta-tahlil natijalariga ko‘ra, mobil ta’lim texnologiyalaridan foydalanish o‘quvchilarning yozma ishlari sifati hamda akademik natijalarining sezilarli darajada yaxshilanishiga olib kelgan.

Steve Graham tadqiqotlarida esa yozishni strategik bosqichlar asosida tashkil etish o‘quvchilarning yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirishda yuqori samaradorlik ko‘rsatishi ilmiy asoslangan. Richard E. Mayer tomonidan ishlab chiqilgan multimedia ta’lim nazariyasiga ko‘ra, axborotni vizual va verbal kanallar orqali birgalikda qabul qilish o‘quvchilarning o‘quv materialini tushunishi hamda uni uzoq muddatli xotirada saqlash samaradorligini oshiradi. Mazkur nazariy yondashuv boshlang‘ich ta’limda raqamli didaktik vositalardan foydalanishning muhim ilmiy asoslaridan biri hisoblanadi. Interaktiv doskalar, elektron darsliklar, mobil ilovalar, onlayn platformalar va multimedia resurslari yozish jarayonini ko‘rgazmali hamda o‘quvchilar uchun qiziqarli shaklda tashkil etish imkonini beradi.

Shu bilan birga, mavjud ilmiy tadqiqotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, raqamli didaktik vositalarning umumiy ta’lim samaradorligiga ta’siri yetarlicha o‘rganilgan bo‘lsa-da, aynan boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yozma nutq kompetensiyasini shakllantirishda ushbu vositalardan foydalanishning metodik asoslari, pedagogik shart-sharoitlari hamda amaliy samaradorligi bo‘yicha tadqiqotlar yetarli emas. O‘zbek tilida ta’lim beruvchi maktablar uchun yozma nutqni rivojlantirishga yo‘naltirilgan raqamli metodikalar va ilmiy tavsiyalar soni ham cheklangan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotning maqsadi boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yozma nutq ko‘nikmalarini shakllantirishda raqamli didaktik vositalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlarini tahlil qilish, ularning ta’lim jarayonidagi samaradorligini baholash hamda yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodik yondashuvlarni ilmiy asoslashdan iborat. Mazkur tadqiqotda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yozma nutq ko‘nikmalarini rivojlantirishda raqamli didaktik vositalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, kuzatish hamda pedagogik umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Yozma nutqni rivojlantirish jarayonida Google Docs, Microsoft Word Online, Book Creator, StoryJumper, Grammarly, Quill va Seesaw kabi raqamli platformalarning didaktik imkoniyatlari o‘rganildi.

Mazkur vositalarning o‘quvchilarning imloviy savodxonligi, lug‘at boyligi, matn tuzish, fikrni izchil bayon etish hamda yozishga bo‘lgan motivatsiyasiga ta’siri tahlil qilindi.Tadqiqot davomida raqamli didaktik vositalardan foydalanishning pedagogik samaradorligi an’anaviy o‘qitish usullari bilan qiyoslandi. Baholashda o‘quvchilarning yozma ishlaridagi imloviy xatolar soni, matnning mantiqiy izchilligi, lug‘at boyligidan foydalanish darajasi hamda yozma topshiriqlarni bajarish faolligi asosiy mezonlar sifatida qabul qilindi. Olingan natijalar tavsifiy va qiyosiy tahlil asosida umumlashtirildi hamda raqamli didaktik vositalardan foydalanishning boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yozma nutqini rivojlantirishdagi pedagogik samaradorligi baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yozma nutq – fikrni grafik belgilar orqali ifodalash jarayonidir. Psixologik jihatdan u og‘zaki nutqdan farqli ravishda murakkabroq tahlil, sintez va rejalashtirish jarayonlarini talab qiladi. Yozma nutq fikrni “ikkinchi darajali belgilar tizimi” orqali ifodalashga xizmat qiladi [1]. Boshlang‘ich sinf yoshidagi bolalarda mayda motorika, diqqat va xotiraning rivojlanganlik darajasi yozuv ko‘nikmalarini shakllantirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Mazkur ko‘nikmalarni raqamli didaktik vositalar yordamida shakllantirish esa ta’lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali tashkil etish imkonini beradi.

An’anaviy o‘qitish usullarida yozma nutqning tarkibiy qismlari, ya’ni grafomotor ko‘nikmalar (harf yozish), leksik-grammatik tuzilma, mantiqiy izchillik hamda uslubiy ifodani o‘rgatishda o‘quvchilar bilan bir qatorda pedagoglarda ham muayyan qiyinchiliklar kuzatiladi. Xususan, birinchi sinf o‘quvchilarida yozishga bo‘lgan qiziqishning sustligi, 1-2-sinflarda imloviy va uslubiy xatolarning ko‘pligi, 3-4-sinflarda esa mazmunan bog‘langan matn tuza olmaslik hamda bir xil so‘zlarni takror qo‘llash kabi holatlar yozma nutqni shakllantirishda uchraydigan asosiy muammolar hisoblanadi. Raqamli didaktik vositalar ushbu muammolarni bartaraf etishga xizmat qiladi. Ular ta’limning ko‘rgazmaliligini kuchaytiradi, o‘quvchilarning yozuvga bo‘lgan qiziqishi va motivatsiyasini oshi-

radi. Zamonaviy axborot texnologiyalari keng rivojlangan sharoitda o'quvchilarni faqat an'anaviy metodlar orqali dars jarayoniga jalb qilish tobora murakkablashib bormoqda. Chunki raqamli texnologiyalar nafaqat foydali vosita, balki chalg'ituvchi omil sifatida ham namoyon bo'lishi mumkin. Shu sababli ulardan to'g'ri va oqilona foydalanish o'quvchilarning diqqatini dars jarayoniga samarali yo'naltirishga xizmat qiladi.

Raqamli didaktik vositalar o'quvchini yozishga undovchi faol ta'lim muhitini yaratadi. Boshqacha aytganda, ular yozuv jarayonini "jonli jarayon"ga aylantiradi. An'anaviy darslarda yozuvga o'rgatish jarayoni odatda quyidagicha tashkil etiladi: o'quvchi yozadi, o'qituvchi tekshiradi. Raqamli vositalardan foydalanilganda esa o'quvchi vizual materiallarni kuzatadi, eshitadi, interaktiv topshiriqlarni bajaradi, natijani darhol oladi, xatolarini tahlil qiladi va ularni qayta tuzatish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Richard E. Mayerning multimedia ta'lim nazariyasiga ko'ra, o'quvchi ma'lumotni bir vaqtning o'zida vizual va verbal shaklda qabul qilganda uni tushunish hamda eslab qolish samaradorligi ortadi. Boshlang'ich sinflarda quyidagi raqamli platformalardan foydalanish yozma nutqni rivojlantirish jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiladi:

- Google Docs va Microsoft Word Online – hamkorlikda yozish, tezkor tahrirlash hamda imloviy xatolarni aniqlash imkonini beradi.
- Book Creator, Storybird va StoryJumper – hikoya yaratish hamda multimedia elementlarini qo'shish orqali o'quvchilarning badiiy yozma nutqini rivojlantiradi.
- Interaktiv ta'lim vositalari – yozma topshiriqlarni qiziqarli va faol shaklda tashkil etishga xizmat qiladi.
- Assistiv texnologiyalar (speech-to-text, word prediction) – disgrafiyasi bo'lgan o'quvchilarni qo'llab-quvvatlaydi.

Disgrafiya – yozish jarayonidagi maxsus o'quv qiyinchiligi bo'lib, harflarni yozish, so'zlarni to'g'ri yozish, imlo qoidalariga rioya qilish, gap tuzish yoki fikrni yozma shaklda ifodalashda doimiy qiyinchiliklar bilan namoyon bo'ladi. Bu oddiy savodsizlik emas, balki o'quvchining intellektual salohiyati me'yorida bo'lsa ham uchrashi mumkin bo'lgan o'ziga xos rivojlanish xususiyatidir.

Xorijiy tadqiqotlarda Wen va Walters (2022) tomonidan o'tkazilgan meta-tahlil natijalariga ko'ra, mobil texnologiyalardan foydalanish yozma ishlar sifatini sezilarli darajada oshirishga yordam beradi. Steve Graham tadqiqotlariga ko'ra, boshlang'ich sinflarda yozishni strategik bosqichlar asosida o'rgatish yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Raqamli muhit yozish jarayonini bosqichma-bosqich tashkil etishga yordam beradi. Masalan, mashqlar gap tuzish, ularni mantiqiy tartiblash, fikrni davom ettirish yoki matnni to'ldirish kabi vazifalar asosida tuziladi. Natijada o'quvchilar yozish jarayonini tizimli fikrlash asosida amalga oshiradilar.

Raqamli platformalar yozuvni o'rgatish jarayonini yanada qiziqarli tashkil etish imkonini beradi. Masalan, an'anaviy darslarda o'quvchilarga "Vatan haqida insho yozing" topshirig'i berilsa, raqamli ta'limda avval yurtimizning tabiati, tarixiy obidalari va istiqbolini aks ettiruvchi videomateriallar namoyish etilib, shundan so'ng ular asosida insho yozish topshiriladi. Bu usul o'quvchilarda mavzu yuzasidan tasavvur hosil qiladi va yozma nutqni mazmunli shakllantirishga xizmat qiladi.

huningdek, birinchi sinflarda lug'at diktantini o'tkazishda so'zlarni nafaqat aytib berish, balki vizual tasvirlar orqali ko'rsatish ham o'quvchilarning xotirasi va yozish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Yozma nutqni rivojlantirishda lug'at boyligi ham muhim o'rin tutadi. Grammarly va Quill platformalari grammatika hamda lug'at ustida ishlash imkonini berib, o'quvchilarning yozma savodxonligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Seesawplatformasida esa o'quvchilar o'z ishlarini joylashtiradilar, sinfdoshlari va o'qituvchilar esa ularga fikr-mulohazalar bildiradilar. Bu jarayon reflektiv fikrlashni rivojlantiradi.

O'zbek maktablarida o'tkazilgan ayrim tajribalarda (jumladan, Qo'qon shahridagi umumta'lim maktablarida) raqamli vositalar yordamida tashkil etilgan darslarda yozma nutq kompetensiyasi ko'rsatkichlari 20-30 % ga oshgani kuzatilgan (tadqiqot natijalariga ko'ra). Raqamli texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, individual yondashuvni ta'minlash hamda tezkor teskari aloqani yo'lga qo'yish kabi afzalliklarga ega. Biroq ularni ta'lim jarayoniga joriy etishda quyidagi muammolar ham uchraydi:

- texnik jihozlarning yetarli emasligi;
- o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasi yetarli darajada rivojlanmaganligi;
- ekran vaqtini me'yorlash zarurati; internet tarmog'iga bog'liqlik.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun o'qituvchilar malakasini oshirish, oflayn ishlaydigan raqamli resurslardan foydalanish hamda ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, maktablarni zamonaviy elektron vositalar bilan ta'minlashda davlat va tegishli tashkilotlarning ko'magi ham muhim omil hisoblanadi. AQSh va Yevropa mamlakatlarida yozma nutqni rivojlantirishda sun'iy intellekt

imkoniyatlariga asoslangan raqamli didaktik vositalardan keng foydalanilmoqda. Masalan, sun'iy intellekt yordamida hikoyani davom ettirish yoki matnni boyitish kabi topshiriqlar qo'llaniladi. O'zbekistonda ham elektron darsliklar va "Bilimdon" platformasi kabi raqamli ta'lim loyihalari mavjud bo'lsa-da, aynan yozma nutqni rivojlantirishga yo'naltirilgan maxsus metodik ishlanmalar hali yetarli emas.

XULOSA

Raqamli didaktik vositalardan foydalanish boshlang'ich sinf o'quvchilarining yozma nutq ko'nikmalarini samarali rivojlantirish imkonini beradi. Bu nafaqat zamonaviy texnik vositalardan oqilona foydalanish, balki innovatsion pedagogik yondashuvni ta'lim jarayoniga tatbiq etish hamdir. Kelgusida raqamli texnologiyalarni ta'lim tizimiga yanada chuqurroq integratsiya qilish maqsadga muvofiqdir. Buning uchun oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak pedagoglarni raqamli didaktik vositalardan samarali foydalana oladigan mutaxassis sifatida tayyorlash, amaldagi o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini oshirish hamda ta'lim muassasalarini zarur texnik va metodik resurslar bilan ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Vygotskiy L. S. Мышление и речь. – Moskva: Pedagogika, 1982. – 145 b.
2. Mirsaidova M. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirish // Science and Education Scientific Journal. – 2025. – Vol. 6. – Issue 5.
3. Graham S., McKeown D., Kiuhara S., Harris K. R. A Meta-Analysis of Writing Instruction for Students in the Elementary Grades. // Journal of Educational Psychology. – 2012. – Vol. 104. – No. 4. – P. 879.
4. Wen Y., Walters J. The Impact of Mobile Technologies on Writing Skills in Elementary School: A Meta-Analysis. – 2022.
5. Jumaniyozova G. A. Boshlang'ich sinf o'quvchilari nutq madaniyatini shakllantirish // International Scientific and Practical Conference "Challenges and Solutions in the Integration of Digital Technologies into the Graphic Education Process". – 2025.
6. Effect of Digital Writing Instruction with Tablets on Primary School Students. // Computers & Education. – 2020.
7. Oakley G. Digital Technologies and the Teaching of Writing in Primary Education. // Education Sciences. – 2026. (Narrative review).

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.